Hawdd ei Ddeall

Pecyn Cymorth Mynediad i Wleidyddiaeth

Gwybodaeth a chyngor i'ch helpu i gymryd rhan mewn gwleidyddiaeth

disability wales
anabledd cymru

Am y llyfryn yma

Dyma fersiwn hawdd ei ddeall o: **Pecyn Cymorth Mynediad i Wleidyddiaeth**.

Mae’r rhan yma o’r pecyn cymorth yn rhoi rhywfaint o wybodaeth gefndir bwysig am wleidyddiaeth, anabledd a’r gyfraith.

Mae cysylltiadau defnyddiol ar y diwedd.

Cynnwys

Am y pecyn cymorth yma **4**

Ar gyfer pwy mae'r pecyn cymorth yma **6**

Beth sydd yn y pecyn cymorth yma **9**

Pethau pwysig i'w gwybod **10**

Y gyfraith **16**

Mwy o wybodaeth **22**

Cysylltiadau defnyddiol **23**

Am y pecyn cymorth yma

Mae’r pecyn cymorth yma yn set o adnoddau a chanllawiau.

Y nod ydy helpu pobl anabl i gymryd rhan mewn gwleidyddiaeth.

Mae’n nodi camau rydych chi’n gallu eu dilyn. Ac mae’n rhoi’r wybodaeth rydych chi ei hangen i benderfynu cymryd rhan neu beidio a sut.

Aelodau o’r **Rhwydwaith Mynediad I Wleidyddiaeth** sydd wedi ei weud.

Mae’r rhwydwaith yn grŵp o bobl anabl. Maen nhw yn rhannu gwybodaeth, sgiliau a chefnogaeth i helpu mwy o bobl anabl i gymryd rhan mewn gwleidyddiaeth.

Mae mwy o wybodaeth am y prosiect Mynediad at Wleidyddiaeth ar ein gwefan: disabilitywales.org/projects/mynediad-at-wleidyddiaeth

Ar gyfer pwy mae'r pecyn cymorth yma

Rydyn ni'n dilyn y **Model Cymdeithasol o Anabledd**.

Mae'r **Model Cymdeithasol** yn dweud bod pobl yn anabl gan **rwystrau** yn y byd o'u cwmpas.

Mae **rhwystrau** yn gallu bod yn:

- **Amgylcheddol.** Fel adeiladau heb doiledau **hygyrch**.

Mae **hygyrch** yn meddwl bod pawb yn gallu dod o hyd i rywbeth, ei ddefnyddio, mynd i mewn i leoeddd ieu ddeall rhywbeth.

- **Agweddau.** Agweddau pobl tuag at bobl anabl.

Er enghraifft, gan dybio nad ydy pobl anabl yn gallu gwneud rhai pethau.

- **Sefydliadol.** Fel swydd sydd ddim yn cynnig oriau gwaith hyblyg.

Mae'r pecyn cymorth ar gyfer unrhyw un gydag amhariad neu gyflwr iechyd. Os ydych chi'n nodi eich bod yn anabl ai peidio.

Yn y Model Cymdeithasol, mae **amhariad** ac **anabledd** yn wahanol.

Mae **amhariad** yn wahaniaeth mewn sut mae corff neu feddwl rhywun yn gweithio.

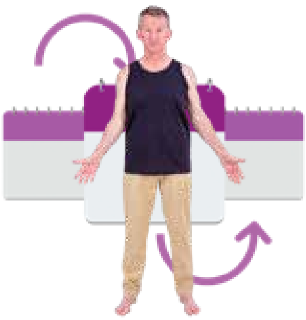

Mae hyn yn gallu bod yn y tymor byr, yn y tymor hir neu hyd yn oed yn newid o ddydd i ddydd. Mae'n gallu bod oherwydd eich bod chi'n sâl, wedi'ch hanafu, neu bod gennych chi gyflwr iechyd.

Anabledd ydy cael llai o gyfleoedd i gymryd rhan fel mae eraill yn gallu.

Chi sy'n penderfynu sut rydych chi'n uniaethu. Rydych chi'n gallu defnyddio'r pecyn cymorth yma i wneud cymryd rhan mewn gwleidyddiaeth yn haws.

Beth sydd yn y pecyn cymorth yma

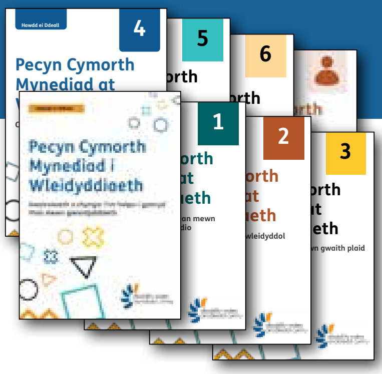

Mae'r pecyn cymorth wedi'i rannu'n 8 llyfryn:

Llyfryn 1
Gwybodaeth bwysig am wleidyddiaeth, anabledd a'r gyfraith

Llyfryn 2
Cam 1- Dewis cymryd rhan mewn gwleidyddiaeth neu beidio

Llyfryn 3
Cam 2 – Ymuno â phlaid wleidyddol

Llyfryn 4
Cam 3 – Cymryd rhan mewn gwaith plaid

Llyfryn 5
Cam 4 – Dod yn ymgeisydd i'ch plaid

Llyfryn 6
Cam 5 – Bod yn ymgeisydd

Llyfryn 7
Cam 6 – Os ydych chi'n ennill yr etholiad

Llyfryn 8
Sefyll fel ymgeisydd annibynnol

Gwleidyddiaeth

Mae gwleidyddiaeth yn meddwl sut mae pobl yn gwneud penderfyniadau dros wlad neu gymuned.

Mae gwleidyddiaeth yn ffordd o:

- Gwneud penderfyniadau gyda’n gilydd.

- Datrys problemau.
- Rhannu arian, gwasanaethau a **phŵer** yn deg.

Mae **pŵer** yn meddwl gallu gwneud penderfyniadau.

Does dim rhaid i chi ddod yn wleidydd i wneud gwahaniaeth.

Rydych chi'n gallu:

- **Ymuno gyda Sefydliad Pobl Anabl lleol a helpu gyda'i waith.**

- **Llofnodi deiseb.**

  Mae **deiseb** yn rhestr o bobl sy'n gofyn am newid

- **Rhannu beth rydych chi'n feddwl mewn ymgynghoriad.**

  Ymgynghoriad ydy pan fydd pobl yn gofyn beth rydych chi'n feddwl cyn gwneud penderfyniadau.

Amhariadau

Mae’r **Model Cymdeithasol o Anabledd** yn dweud nad ydy pobl yn anabl gan amhariadau neu gyflyrau iechyd.

Mae pobl yn anabl gan **rwystrau** yn y byd o’u cwmpas. Mae **rhwystrau** yn bethau sy’ n stopio neu’n ei gwneud hi’n anoddach i bobl anabl gymryd rhan.

Dydy’r Model Cymdeithasol ddim yn gyfraith. Mae’r gyfraith yn defnyddio’r **Model Meddygol o Anabledd**.

Mae hyn yn dweud bod pobl yn anabl oherwydd eu amhariadau neu gyflyrau iechyd.

Mae'r **Ddeddf Cydraddoldeb** yn amddiffyn pobl gydag amhariadau neu gyflyrau iechyd. Ond mae'n dweud bod gennych chi yr hawl i **addasiadau rhesymol**.

Rydych chi'n gallu defnyddio'r Ddeddf Cydraddoldeb i wneud yn siŵr eich bod yn cael **addasiadau rhesymol**.

Mae **addasiadau rhesymol** yn newidiadau sydd yn gallu cael eu gwneud i gael gwared ar **rwystrau** sydd yn eich stopio rhag cymryd rhan.

Manteision

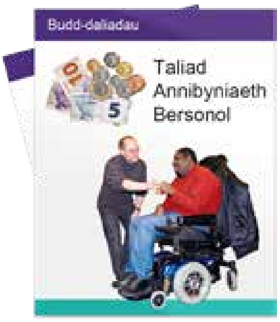

Dydy Taliad Annibyniaeth Personol, sydd hefyd yn cael ei alw yn PIP, ddim yn destun prawd modd.

Mae hyn yn meddwl nad ydy e’n cael ei roi i chi yn seiliedig ar faint o arian rydych chi’n ei ennill.

Rydych chi’n gallu cael PIP os oes gennych chi swydd.

Mae Credyd Cynhwysol yn destun prawf modd.
Mae'n cefnogi pobl heb lawer o arian.

Rydych chi'n gallu cael Credyd Cynhwysol os oes gennych chi swydd.

Bob amser gofynnwch am gyngor os nad ydych chi'n siŵr a fydd rhywbeth yn effeithio ar eich budd-daliadau.

Y Ddeddf Cydraddoldeb

Mae'r Ddeddf Cydraddoldeb yn amddiffyn pobl anabl yn ôl y gyfraith. Mae'n gallu helpu os ydych chi'n cael eich trin yn annheg.

I ddefnyddio'r ddeddf yma, rhaid i chi fodloni ei diffiniad o anabledd. Fel arfer, rhaid i'ch cyflwr:

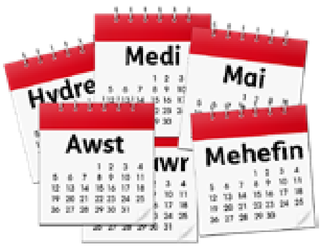

- para o leiaf 12 mis

- gwneud gweithgareddau bob dydd yn llawer anoddach.

Rydych chi'n gallu defnyddio'r Ddeddf Cydraddoldeb i:

- gofyn am addasiadau rhesymol

- herio triniaeth annheg.

Addasiad rhesymol ydy newid sydd yn eich helpu i gymryd rhan.

Rhaid i sefydliad feddwl am eich cais am **addasiad rhesymol**.

Ond does dim rhaid iddyn nhw ddweud ie.

Os ydyn nhw'n dweud na, fe ddylen nhw ddweud pam.

Weithiau efallai y bydd angen i chi herio eu penderfyniad.

Mae amserlenni llym ar gyfer hyn. A bydd angen i chi wneud hyn eich hun.

Efallai y byddwch chi angen cyngor neu gymorth.

Rydych chi'n gallu dod o hyd i sefydliadau cymorth yn adran C**ysylltiadau Defnyddiol** y llyfryn yma.

Model Cymdeithasol o Anabledd

Mae’r Model Cymdeithasol yn syniad, nid yn gyfraith.

Mae’n dweud bod **rhwystrau** yn stopio pobl anabl rhag cymryd rhan.

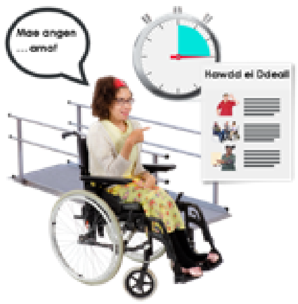

Mae’n canolbwyntio ar gael gwared ar **rwystrau**. Dim trefnu pobl.

Mae Llywodraeth Cymru yn defnyddio’r Model Cymdeithasol i helpu i wneud penderfyniadau a chynlluniau.

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl Anabl

Mae hwn yn gytundeb rhwng gwahanol wledydd ar draws y byd. Mae'n ymwneud â hawliau pobl anabl.

Mae'n cefnogi pobl anabl sy'n cymryd rhan mewn gwleidyddiaeth.

Mae'r DU wedi cytuno i'w ddilyn. Ond dydy e ddim yn rhan o gyfraith y DU eto.

Gwleidyddiaeth

Rhaid i **bleidiau gwleidyddol** ddilyn y Ddeddf Cydraddoldeb.

Mae **plaid wleidyddol** yn grŵp o bobl sy'n rhannu'r un syniadau am sut i redeg y wlad.

Er enghraifft, Plaid Cymru, Reform a Llafur.

Rhaid i gynghorau hefyd ddilyn deddfau cydraddoldeb.

Mae gan gynghorau ddyletswyddau ychwanegol hefyd - mae'n rhaid iddyn nhw feddwl am anghenion pobl anabl.

Mwy o wybodaeth

disability wales
anabledd cymru

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â **Kat Watkins**, Swyddog Prosiect Mynediad at Wleidyddiaeth:

Gwefan:
disabilitywales.org/projects/access-to-politics/cy

E-bost:
kat.watkins@disabilitywales.org

Hawdd ei Ddeall Cymru
Easy Read Wales

Mae Hawdd ei Ddeall Cymru wedi gwneud y ddogfen yma yn hawdd ei ddeall. Cliciwch yma i ddweud wrthyn ni beth rydych chi'n feddwl.

Cysylltiadau defnyddiol

Cyngor Budd-daliadau:

- Cyngor ar Bopeth Cymru - citizensadvice.org.uk/cymraeg
- Turn2us - turn2us.org.uk

Cyngor am dâl:

- Llywodraeth Leol- cdffc.llyw.cymru/cydnabyddiaeth-ariannol
- Y Senedd- bwrddtaliadau.cymru

Gwybodaeth am etholiad:

- **Comisiwn Etholiadol:** electoralcommission.org.uk/cy/taxonomy/term/212

Prif bleidiau gwleidyddol:

- **Plaid Werdd Cymru** - wales.greenparty.org.uk/cy
- **Plaid Cymru** - plaid.cymru
- **Reform DU** - reformparty.uk
- **Ceidwadwyr Cymreig** - conservatives.wales
- **Llafur Cymru** - welshlabour.wales/cy
- **Democratiaid Rhyddfrydol Cymru** - demrhydd.cymru

Mae yna bleidiau eraill.

Cyngor i Ymgeiswyr Annibynnol sy’n sefyll dros Lywodraeth Leol:

- **Cymdeithas Llywodraeth Leol Grŵp Annibynnol -** local.gov.uk/political/lga-independent-group
- **Comisiwn Etholiadol -** electoralcommission.org.uk/sites/default/files/2022-05/StandingasanindependentcandidateLGW.pdf

Dod yn Aelod o’r Senedd:

- senedd.cymru/cyfleoedd-gwaith/sefyll-i-fod-yn-aelod-senedd
- electoralcommission.org.uk/cy/canllawiau-i-ymgeiswyr-ac-asiantiaid-yn-etholiadaur-senedd

Dod yn Gynghorydd Awdurdod Lleol:

- beacouncillor.wales/about-local-councils
- **Canllaw Etholiadau Lleol:** electoralcommission.org.uk/cy/ein-canllawiau/ymgeisydd-neu-asiant/ymgeiswyr-ac-asiantau-mewn-etholiadau-lleol-yng-nghymru

Dod yn Gynghorydd Cymuned neu Dref:

- llyw.cymru/cynghorau-tref-chymuned-arweiniad-html
- **Un Llais Cymru:**
  unllaiscymru.cymru/amdano

Cyngor ar gyfer cadw'n ddiogel ar-lein:

- **Shout Out UK**: shoutoutuk.org/blockingthenoise

Diffiniadau o anabledd:

- **Model Cymdeithasol Anabledd:**
  disabilitywales.org/social-model/cy
- **Deddf Cydraddoldeb:**
  legislation.gov.uk/cy/ukpga/2010/15/section/6
- **Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl Anabl:**
  ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities

Cyngor ar gyfer pryd mae angen i chi sefyll i fyny yn erbyn materion:

- **Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus:** legislation.gov.uk/cy/ukpga/2010/15/section/149

- equalityhumanrights.com/cy/arweiniad/public-sector/public-sector-equality-duty/dyletswydd-cydraddoldeb-y-sector-cyhoeddus

- **Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol:** equalityhumanrights.com/cy/human-rights/y-ddeddf-hawliau-dynol

- **Gwasanaethau Cymorth Cynghori ar Gydraddoldeb:** equalityadvisoryservice.com

Cyngor i Bobl ag Anabledd Dysgu:

- Anabledd Dysgu Cymru: ldw.org.uk/cy/project/barod-i-bleidleisio

Photosymbols®
Publisher Licence 403527247